

Nederlandstalige samenvatting CPB Discussion Paper 437

‘Labor Supply Effects of Survivor Insurance: Evidence from Restricted Access to Survivor Benefits in the Netherlands’

‘Het effect van ANW op het arbeidsinkomen en de arbeidsparticipatie van de weduwen’

Nabestaanden zijn als hun partner overlijdt verzekerd tegen verlies van het inkomen via de Algemene nabestaandenwet (ANW). De vergrijzing van de bevolking zorgt ervoor dat de kosten van deze regeling toenemen. Tegelijkertijd zijn er vragen over de rechtvaardigheid en doelmatigheid van de regeling. Zo leidt de regeling tot een financiële overdracht van alleenstaanden naar paren en ontmoedigt zij de arbeidsparticipatie van weduwen (en weduwnaars).

In ons onderzoek analyseren we de effecten van een wijziging in de ANW op de arbeidsparticipatie van weduwen. Wij concentreren ons op weduwen omdat overlevenden hoofdzakelijk vrouwen zijn en omdat een hervorming van het bedrijfspensioen van invloed was op het arbeidsaanbod van sommige mannen. Meer specifiek gebruiken we voor ons onderzoek een zogeheten natuurlijk experiment, de verlaging van de uitkering volgens de Algemene nabestaandenwet (ANW) vanaf 1996.

Vóór de hervorming in 1996 kende Nederland een relatief genereuze publieke nabestaandenuitkering. Na de hervorming zijn de regels om in aanmerking te komen voor een nabestaandenuitkering aanzienlijk aangescherpt voor personen die na 1 januari 1950 zijn geboren. Voor personen geboren na 1950 is de ANW alleen beschikbaar voor arbeidsgehandicapte weduwen en weduwen met minderjarige kinderen.

De hervorming is een zogenaamd quasi-experiment, waarbij de regels sterk verschillen tussen aangrenzende geboortecohorten. Met behulp van een regressie-discontinuïteitsanalyse en hoogwaardige administratieve data over alle Nederlandse weduwen bepalen we het effect van de wijziging in de nabestaandenuitkering op de arbeidsparticipatie en het inkomen van weduwen.

Onze resultaten laten zien dat de aanscherping van regels rond de nabestaandenuitkering leidde tot een aanzienlijke stijging van het persoonlijk arbeidsinkomen van weduwen (+23%) en het aandeel weduwen dat werkt (+16%), gemeten drie jaar na het overlijden van de partner. De impliciete inkomenselasticiteit voor arbeidsparticipatie (-0,4) is in lijn met recente bevindingen in de internationale empirische literatuur.

Daarnaast vinden we een aanzienlijke substitutie naar andere sociale verzekeringen. Het gebruik van arbeidsongeschiktheidsverzekeringen neemt toe met +1,5 procentpunt. Wat betreft de bijstand vinden we een toename onder weduwen zonder inkomen van +6 procentpunt. Dit beperkt de besparing voor de overheid.

Kijken we naar de effecten voor verschillende groepen dan zien we met name bij weduwen zonder eigen inkomen of met weinig eigen inkomen een relatief sterke toename in de arbeidsparticipatie. De omvang van het liquide vermogen in het huishouden voordat de partner overlijdt heeft daarentegen weinig invloed op het effect van de hervorming op de arbeidsparticipatie van weduwen. Weduwen met weinig liquide middelen verhogen hun arbeidsaanbod in dezelfde mate als weduwen met veel liquide middelen.